

TÜRKİYE AFET YÖNETİMİNDE SINIFTA KALDI



Değerli Meslektaşlarımız,

Her ne kadar görmezden gelinse de ülkemizin afet gerçeği ile karşı karşıya kalmadığı bir zaman dilimi yok gibi. Afetler her fırsatta kendini hatırlatıyor. Ne yazık ki bu hatırlatmalar bizim için aynı zamanda telafi edilemez acılarla ve ekonomik yıkımla yüz yüze kalmak anlamına geliyor.

17 Ağustos 1999 Marmara depreminin yıldönümü arifesine denk gelen bülten hazırlıklarımız sırasında Türkiye'nin yangınlar ve su taşkınları karşısında çaresizliğine tanık olduk. Deprem odaklı kaygı ister istemez yerini afet odaklı kaygıya bıraktı. Yangın ve su taşkınlarının yol açtığı yıkımı depreminki ile karşılaştırmak mümkün olmasa da afetlerden doğrudan etkilenenler açısından sonuç değişmiyor. Deyim yerindeyse, ateş düştüğü yeri yakıyor. Biz de Marmara depreminin yıldönümünde öne çıkaracağımız, odaklanacağımız sorunları çoğaltmak durumunda kalıyoruz.

Deprem gibi diğer afetler de dolaylı veya dolaysız olarak meslek alanımızla ilgili konulardır. Yani bir başka ifade ile doğa olaylarının doğal afete dönüşmesine sebep olan olumsuzluklar inşaat mühendisliğinin alt disiplinleri sınırları içerisinde kalmaktadır. Kentleşmeden, imar politikalarına kadar geniş yelpazedeki hatalar, rant odaklı olumsuz yaklaşımları yapısal sorunlar olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Kentleri betona, ormanları ve kıyı şeridini yapılaşmaya teslim ederseniz, dere yataklarını imara açarsanız, taşkın ve yangın önleyici tedbirleri almazsanız ortaya çıkan sonuçtan yakınmanız samimi bulunmayacaktır. Ayrıca “takdiri ilahi” diyerek afetlerin sebebiyet verdiği yıkımdaki sorumluluğu üzerinizden atmak isterseniz inandırıcı olmanız mümkün değildir. Aynı şekilde binaların deprem güvenliğini sağlamazsanız, kentleri deprem tehlikesine göre planlamazsanız, kaçak yapılaşmaya göz yumarsanız, denetimsizliği teşvik ederseniz hukuktan kaçabilmeniz dahi çekilen acıların, oluşan zararın vicdanlarda mahkûm edilmesinden kendinizi kurtaramazsınız.

Tam da bu noktada şunu söylemek gerekmektedir: Türkiye'nin bir afet yönetimi, afet sonrası planlaması, afete müdahale sırasında ve afet sonrasında kullanılacak araç-gereci, donanımı, ekipmanı, hepsinden önemlisi de görevlendirilmiş personeli yani istihdam edilmiş profesyonel insan gücü ya yoktur ya da yetersizdir. Ülkemizdeki afet yönetimi gelişmiş ülkelerdeki düzeyden oldukça uzaktır. Afetle ortaya çıkması olası zararı önleyici ya da azaltıcı değil, zararı zaman içerisinde kısmen telafi etmeyi hedefleyen bir sistem bulunmaktadır. Bunun en somut örneği şudur: Dere yatağına yapılan binaların su taşkınlarından ya da depremden etkilenerek kullanılmayacak duruma

gelmesinden sonra kamu yönetimi devreye girmekte ve barınma sorununu çözmeye çalışmaktadır. Aynı şekilde yangın söndürme araç-gereci yeterli olmadığı için yok olan orman alanlarını ağaçlandırmak için kampanyalar başlatılmaktadır. Bu “yara sarma” sistemidir. Kaldı ki “yara sarmada” ne kadar başarılı olduğumuz da ayrı bir tartışma konusudur.

Afet yönetim(sizliği)inin bir tercih olduğu unutulmamalıdır. Eğer bir ülkede 414 savaş uçağına, devlet başkanına ve bakanlara tahsis edilmiş onlarca özel uçağı karşılık ancak birkaç yangın söndürme uçağı bulunuyorsa, onların da uçup uçamayacağına, iş görüp göremeyeceğine dair tartışmalar gündemden düşmüyorsa bu durum ülkeyi yönetenlerin tercihlerini hangi yönde kullandıklarını anlamımızı sağlayabilir. Bu örnekler çoğaltılabilir. Şu açık ki Türkiye afet tehlikesini ciddiye almamaktadır; afetlere karşı hazırlıklı değildir.

Son birkaç ay içerisinde Karadeniz bölgemizi su taşkınları vurmuş, pek çok yerleşim birimi selden etkilenmiş, tarım arazileri zarar görmüş, taşkın üst yapılarla hasara yol açmış, can kayıpları yaşanmıştır. Bölge kentleri su taşkını karşısında çaresiz kalmıştır. Ege ve Akdeniz'deki yangın ise ormanları ve bitki örtüsünü barındırdığı canlı varlığıyla birlikte büyük ölçüde yok etmiştir. Bunun ne anlama geldiği açıktır. Yangında yitip giden canlarımızın yanında uzun yıllar boyunca telafi edilemeyecek olumsuz bir tablo ortaya çıkmıştır. Binlerce dekarlık tarım arazisi yok olmuş, onbinlerce hektar ormanlık alan yanmış, hayvancılık bitme noktasına gelmiş, insanlar evsiz barksız kalmıştır.

Hatırlatmak isteriz: Doğal afetler arasında hiç şüphe yok ki en yıkıcı olan depremdir. Deprem sonrası iktidarın nasıl ve ne şekilde tepki vereceği sadece merak konusu değildir aynı zamanda kaygı vericidir. Kaygı vericidir, çünkü yangında ve selde afet yönetiminde sınıfta kalan iktidar on binlerce binanın ağır hasar göreceği, yüz binlerce kişinin doğrudan etkileneceği, milyonlarca İstanbullunun tahliye edilmesinin zorunlu olacağı ve barınma sorunun baş göstereceği Marmara depreminde ne yapacaktır? Son birkaç on yılda meydana gelen depremlerde ve sel, yangın gibi diğer afetlerde görüldüğü üzere “afet yönetimi” uygulamaları topluma güven vermekten uzaktır. Afete hazırlıktaki, afet sonrası planlamadaki zafiyetin, yetersizliğin en az afetin kendisi kadar zarar vereceği açıktır.

Başlıkta “Türkiye afette sınıfta kaldı” denilse de, afetler karşısındaki çaresizlik, vatandaşın çektiği sıkıntılar, ortaya çıkan ekonomik zarar “sınıfta kalma” şeklinde bir naiflikle tanımlanmanın çok ötesinde bir duruma işaret etmektedir: Türkiye iyi yönetilmemektedir.

**TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Yönetim Kurulu**